

Brugerbetaling på videregående uddannelser i Danmark

- Politikpapir godkendt januar 2003

I et land som Danmark er det naturligt at diskutere kvaliteten af uddannelsessystemet og i den forbindelse kigge på, hvad der skal gøres bedre, og hvilke vilkår der skal være for at tage en videregående uddannelse.

I en verden der i stigende grad er global er det også naturligt at se hvilken uddannelsespolitik andre lande har, og hvilke vilkår de respektive lande giver deres borgere for at tage videregående uddannelser. Brugerbetaling på videregående uddannelser er noget der bruges i mange andre lande, og derfor er emnet også vigtigt at diskutere i en dansk kontekst.

Danmark er et land hvor viden og adgangen til viden er yderst vigtigt. Borgernes viden og kompetencer beskrives af flere som Danmarks råstof. Danmark er ligeledes et land hvor national økonomien basere sig på viden.

Danmark er med andre ord et videnssamfund med en vidensøkonomi, i modsætning til et land der basere sig på produktion. Politisk konkurreres der nærmest om at beskrive Danmark som et videnssamfund.

Den enkelte borgers mulighed for at uddanne sig er nært forbundet med den enkelte borgers muligheder for at bidrage til et velfærdssamfund som det danske. Der findes i dag næsten ikke erhverv, hvor det ikke er nødvendigt at have en uddannelse i bagagen.

Indførelse af brugerbetaling på videregående uddannelser vil derfor, efter DSFs opfattelse, have vidtrækkende konsekvenser for det danske samfund, som vi kender det i dag. Brugerbetaling vil endegyldigt bryde med om målet om social lighed og muligheden for uddannelse for alle.

DSF frygter for følgende konsekvenser ved indførelse af brugerbetaling på videregående uddannelser:

Danskerne vil ikke i samme grad uddanne sig. Med en brugerbetaling vil motivationen til at tage en videregående uddannelse blive begrænset. Der vil være folk der ganske enkelt måler udgifterne til en uddannelse mod udgifterne til at få børn, få en udbetaling til et hjem eller lignende.

Efteruddannelse vil i stigende grad blive begrænset til det rent erhvervsrelevante. Dermed vil arbejdsstyrken blive mere rigid og ikke så omstillingsparat og fleksibel som udviklingen i samfundet kræver. Man kan også frygte at arbejdsløsheden vil stige, primært for ældre hvor prisen på efteruddannelse til at kunne varetage nye jobfunktioner contra den tid de ældre har tilbage på arbejdsmarkedet ikke vil virke rentable.

Borgerne vil i stigende grad tage kortere uddannelsesforløb. Med højere udgifter på de lange uddannelser vil borgerne have en naturlig interesse i kun at tage den længde uddannelse der er nødvendig, og ikke den længde de selv ønsker for at tilfredsstille deres ambitioner. Den studerendes sociale baggrund vil i højere grad afspejles i uddannelsesvalget.

De uddannelsessøgende vil stille andre krav til uddannelsesinstitutionerne. De studerende vil have en interesse i at få uddannelse de forstår og kan gennemføre nemmest muligt, frem for uddannelse der basere sig på de seneste forskningsresultater. Dermed vil den forskningsbaseret undervisning være under pres.

De studerende vil være fastlåst i sociale klasser. Studerende fra baggrunde uden en solid økonomi vil ikke have mulighed for eller mod på at tage en videregående uddannelse.

Brugerbetalning for grupper af studerende

Debatten vil også gå på at lade nogle grupper betale for deres uddannelse. Dette kunne være studerende der har gennemført en uddannelse, studerende der vælger uddannelser som samfundet ikke har direkte brug for, eller hvor arbejdsløsheden er højere end en given procentsats, eller - ikke mindst - studerende der kommer fra et andet land.

Generelt må det siges, at studerende der betaler for sin uddannelse, og studerende der tager uddannelse under nuværende vilkår ikke vil være en god kombination i undervisningslokalerne eller auditorierne. **Indførelse af brugerbetalning for enkelte grupper af studerende vil være en glidebane med konsekvenser for både de ordinære studerende og det samlede danske uddannelsesbillede.**

De betalende studerendes krav til undervisningen vil – som ovenfor nævnt – først og fremmest være, at undervisningen er nem gennemførlig, i stedet for nødvendigvis at være baseret på den fremmeste forskning. De studerende, der i dag tager en uddannelse, gør det af interesse for at få en uddannelse, der kvalificerer dem til at deltage kvalitativt i det danske samfund, og ikke mindst som kan være med til at udvikle det.

Brugerbetalning for udenlandske studerende vil dertil give en anden negativ effekt på det danske uddannelsessystem. Med brugerbetalning for denne gruppe vil man effektivt have opsat en barriere for internationalisering af det danske uddannelsessystem.

Danmark vil fortsat være forpligtet til at tilbyde gratisuddannelser til studerende fra EØS-aftalelandene. Det vil betyde, at udenlandske studerende på danske uddannelser hurtigt vil begrænses til studerende fra denne – globalt set – snævre gruppe udenlandske studerende, der kulturelt ligner de danske studerende, og danske studerende vil ikke længere studere sammen med studerende med andre kulturelle baggrunde.

Endelig vil brugerbetalning specifikt for udenlandske studerende sende et signal til de lande vi normalt har udvekslingsaftaler med om, at Danmark ikke længere ønsker at opretholde det gunstige samarbejde vi har i dag.

Det er naturligt, at brugerbetalning i uddannelsessystemet betragtes som en mulig indtægtskilde for et samfund, hvor de offentlige udgiftsposter efterhånden er uoverskuelige. DSF finder dog, at brugerbetalning for studerende vil have uoverskuelige negative konsekvenser for videnssamfundet og landets økonomi som helhed, der ikke kan måle sig med indtægterne ved brugerbetalning.